

Arquitectures de la dignitat / Un diàleg intern sobre la modernitat en temps hostils

VIUDA DE (Oriol Ocaña i Guillem Celada)

Qui són els moderns? Actualment l'ús quotidià del terme modern s'ha estès en certs àmbits com un adjectiu despectiu: els moderns són aquells frívols que segueixen les modes sense gaire coneixement ni interès pel seu rerefons. Aquesta mirada és, sens dubte, molt reveladora del context cultural en què ens ha tocat viure. Des d'un altre punt de vista, els moderns són aquells que s'avancen rebuscant en la realitat cultural passada i present tot recombinant-la, trencant-ne les lògiques hegemòniques i passejant pels marges. Tal vegada, són definitivament altres agents els que s'encarreguen de convertir en moda la transgressió. El modern se'ns presenta com un actor més del relat capitalista, l'encarregat de generar les tendències que fan que els productes es consumeixin. Reivindiquem, però, un modern ben diferent: aquell qui, en el seu constant redescobriment de la realitat, escapa de forma constant als imaginaris estètics de la cultura en el context capitalista. Aquesta teoria, però, no està absenta de contradiccions: en aquest constant revisonar per escapar dels dictats de les tendències, el modern genera imaginaris que són automàticament reconvertits. Ser modern, però, no ha sigut mai fàcil.

«Resulta curiós que un mateix adjectiu pugui variar des de la vindicació al menyspreu, depenent de si és dirigit a la generació del 27 (per exemple), o a un discjòquei actual (per dir...). Potser aquest canvi de visió es produeix perquè el que ha canviat, des d'aleshores fins avui, és el context dels successos. Vull dir: en un context de modernitat conjunta i radical en molts casos, com van ser els anys de la República, en què l'actitud moderna sembla que va ser interioritzada, desenvolupada i defensada fins a les seves últimes

conseqüències, fa que els que despuntaren per avantguardistes en aquell espai-temps siguin entesos com a admirables. Era, però, un context d'una modernitat entesa des del programari polític, les arts, el disseny... Potser aquest n'era el motiu, el que la va fer sòlida i alhora perillosa per a un capitalisme que semblava anar cap a la desaparició. Potser va ser la dècada en què la modernitat no es va presentar com a contracultural, sinó com a nova cultura. En aquest espai de possibilitat de construcció d'un món nou, la contracultura segurament no hi tenia cabuda tal com l'entem avui, però també s'ha d'entendre que les seves noves aportacions no generaven nous productes o formes de consum per perpetuar un sistema absurd i depravat, sinó que precisament eren aportacions per canviar radicalment tota l'herència passada. Amb això, em pregunto si és qüestió de temps que els moderns d'avui siguin entesos com els nous avantguardistes i, per tant, qui aconseguixi proposar o temptejar nous terrenys, o si ha estat el terme que ha transmutat en contingut, designant avui un altre tipus de personatge o actitud.»

«Quelcom que em sembla interessant de l'ús que avui dia es fa de la paraula *modern* és la seva total indefinició: un modern és quelcom i el contrari alhora. El modern pot ser, a la vegada, algú a qui li apassiona una cosa i aquell que odia exactament la mateixa; algú a qui li agrada tot allò que escapa al gust hegemònic i alhora el gust per allò més popular, amb un suposat gir irònic. El modern és, a la vegada, l'aficionat a cert grup català de moda i aquell qui els menysprea pel tarannà conservador de les seves lletres. En aquesta observació cal tenir en compte que el concepte *modern* mai s'aplica a un mateix: moderns i *freaks*, sempre ho són els altres. La paraula modern, per tant, sembla aplicable a massa actituds. Com sempre, l'alternativa es troba entre resignificar-la o optar per l'ús d'un altre concepte. Últimament també s'ha popularitzat l'ús de l'anglicisme *hipster* emparentat amb la generació *Beat* als Estats Units, i per tant amb una tradició contracultural que connecta, evidentment, amb els moderns actuals.»

«D'entrada, podria semblar que en aquestes apreciacions confonem l'ús històric de la paraula modern amb l'ús col·loquial actual del terme. La modernitat és una actitud que comparteixen moviments contraculturals en diferents moments històrics; els qui ara són moderns tenen moltes coses en comú amb els moderns d'altres èpoques. Em sembla especialment interessant, per exemple,

una tradició de modernitat que per a mi vertebrava la producció cultural del segle XX, un vector que travessa la cultura des del dadaisme fins al punk, passant per la Internacional Situacionista, i que ens arriba a través de molts més punts fins ara mateix.»

«No recordo on vaig llegir que la copla *Ojos verdes*, de Rafael de León, estava escrita originalment en masculí, és a dir, parlava d'un amor homosexual, i que De León la va escriure a una cafeteria a la Rambla de Barcelona amb Lorca. Això és, crec, un bon exemple de modernitat: ser capaç de generar cultura disruptiva i dissentiva amb els paràmetres de relació establerts, superar els límits de les formes de vida donades i proposar-ne de noves. Sembla quasi ficció que l'anècdota que narro succeís durant els anys trenta, tenint en compte la foscor i l'hostilitat cultural que es va viure a l'Estat durant les dècades següents. De totes maneres, durant la dictadura franquista, també en aquells moments de dificultat en quasi totes les dimensions de la quotidianitat, alguns van ser capaços d'albirar altres formes de fer cultura, trencant no només amb les limitacions imposades pel règim sinó també amb aquelles derivades de l'evident endarreriment cultural i industrial que n'era, en certa forma, resultat.»

«L'aparent paradoxa s'esclareix si ho traduïm a la forma de consum general en el qual estem immersos. Després d'uns anys de molta escassetat material, l'avidesa per les novetats va engegar la roda de societat de consum cada vegada més accelerada i inconscient, inclús a voltes absurda si la comparem amb altres països. Crec que els períodes de penúria o dificultat del nostre passat recent van evocar en la gent una esperança en un futur més prometedor; amb això, tot allò vell o antic prenia un aire de desconfiança o de record indesitjable, estava en les novetats aquesta resposta immediata d'un esdevenir nou, de tenir quelcom a estrenar. La realitat no va ser exactament aquesta, però el procés de destrucció d'allò que ens precedia ja estava molt avançat, sense deixar gaire rastre o història d'una realitat a tenir en compte i aprendre, en el cas d'una nova etapa d'escassetat o penúria com és, per exemple, l'actual.»

«Actualment, un dels termes més tramposos emprats de forma ideològica és el d'innovació. En el context neoliberal, podem entendre la innovació com una novetat de caire tecnològic, científic, organitzatiu o, per què no, legal, que genera un canvi en les dinàmiques productives i de consum. Si defensem una modernitat que el que fa és repensar constantment el present per millorar les condicions de vida de tots i totes, la innovació és precisament el contrari: la seva intervenció reactiva el cicle del capitalisme, participa en el remei puntual d'una crisi que tardarà més o menys en reparar-se i consolida, per tant, no només un *statu quo* econòmic i social, sinó també les estructures de dominació a través de les quals exerceix el seu poder.»

«Durant els anys d'hostilitat esmentats també van existir algunes experiències de modernitat, és a dir, alguns moderns que, des de posicions minoritàries, van donar una mica de llum a un espai de foscor densa. Sovint les aportacions eren d'una minoria cap a un públic minoritari. Ha estat amb el transcurs del temps, que els discursos hegemònics han sabut adoptar les estètiques i actituds modernes, esdevenint més acceptades per un gruix de població més gran. Aquest fet no sembla nociu a priori, ja que la interiorització de les actituds i propostes més avançades fan, en teoria, avançar el món. El més perjudicial és quan els discursos dominants són capaços d'assumir i utilitzar les estètiques modernes deixant-les, però, buides

de contingut. En aquest punt trobem, també, el que crec que pot ser un altre conflicte d'entesa quan es pren com a negatiu allò modern, i és precisament en la dicotomia moda-modernitat.»

«La nostra aproximació a la idea de modernitat, per tant, discrimina altres termes que crec que sovint són font de confusió. No és el mateix allò modern que allò nou, o la modernitat que la novetat. I això ens serveix per ratificar la idea del modern com a resposta o contrapunt a l'hegemònic. Vull pensar que tot allò modern té alhora la qualitat de perdurable; a diferència d'allò nou, que pot tenir una caducitat programada o natural per la pròpia espiral de novetats a què està sotmesa la producció, ja sigui intel·lectual o material.»

«Deslligar les qüestions ètiques de les estètiques en qualsevol direcció no hauria de tenir sentit. En el moment que un moviment modern és desconnectat de la seva realitat social i desactivada la seva potencialitat política, passa a ser un mer estilema. Una producció cultural que no replantegi les formes de relació presents, que es conformi amb la construcció d'un imaginari estètic més amable, no pot ser considerada moderna.»